

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO

11 päivänä maaliskuuta 2003 *

Asiassa C-186/01,

jonka Verwaltungsgericht Stuttgart (Saksa) on saattanut EY 234 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Alexander Dory

vastaan

Saksan liittotasavalta

ennakkoratkaisun miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen toteuttamisesta mahdollisuuksissa työhön, ammatilliseen koulutukseen ja uralla etenemiseen sekä työoloissa 9 päivänä helmikuuta 1976 annetun neuvoston direktiivin 76/207/ETY (EYVL L 39, s. 40) 2 artiklan tulkinnasta sekä yleisemmin siitä, onko se, että ainoastaan miehillä on Saksassa asevelvollisuus, yhteensopivaa yhteisön oikeuden kanssa,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa: presidentti G. C. Rodríguez Iglesias, jaostojen puheenjohtajat J.-P. Puissochet (esittelevä tuomari), M. Wathelet, R. Schintgen ja C. W. A. Timmermans sekä tuomarit C. Gulmann, D. A. O. Edward, P. Jann, V. Skouris, F. Macken, N. Colneric, S. von Bahr ja J. N. Cunha Rodrigues,

julkisasiamies: C. Stix-Hackl,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies H. A. Rühl,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- Saksan liittotasavalta ja Saksan hallitus, asiamiehinään W.-D. Plessing ja B. Muttelsee-Schön,
- Ranskan hallitus, asiamiehinään R. Abraham, C. Bergeot-Nunes ja C. Chevallier,
- Suomen hallitus, asiamiehenään T. Pynnä,
- Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään J. Sack ja N. Yerrell,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Doryn, edustajinaan Rechtsanwalt W. Dory ja Rechtsanwalt C. Lenz, Saksan hallituksen, asiamiehenään W.-D. Plessing, avustajanaan Sachverständiger C. Tomuschat, Suomen hallituksen, asiamiehenään T. Pynnä, ja komission, asiamiehenään J. Sack, 16.4.2002 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 28.11.2002 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Verwaltungsgesicht Stuttgart on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 4.4.2001 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 30.4.2001, EY 234 artiklan nojalla ennakkoratkaisukysymyksen miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen toteuttamisesta mahdollisuuksissa työhön, ammatilliseen koulutukseen ja uralla etenemiseen sekä työoloissa 9 päivänä helmikuuta 1976 annetun neuvoston direktiivin 76/207/ETY (EYVL L 39, s. 40) 2 artiklan tulkinnasta sekä yleisemmin siitä, onko se, että ainoastaan miehillä on Saksassa asevelvollisuus, yhteensopivaa yhteisön oikeuden kanssa.

- 2 Tämä kysymys on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat Dory ja Saksan liittotasavalta ja joka koskee Kreiswehrrersatzamt Schwäbisch Gmündin (jäljempänä KSG) päätöstä olla vapauttamatta Dorya puolustusvoimien kutsunnoista ja asevelvollisuuden suorittamisesta.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Yhteisön oikeus

- 3 EY 2 artiklassa määrätään seuraavaa:

”Yhteisön päämääränä on yhteismarkkinoiden toteuttamisella ja talous- ja rahaliiton perustamisella sekä 3 ja 4 artiklassa tarkoitetun yhteisen politiikan tai yhteisen toiminnan toteuttamisella edistää taloudellisen toiminnan sopusoin-
tuista, tasapainoista ja kestävästä kehitystä koko yhteisössä, työllisyyden ja sosiaalisen suojelemisen korkeaa tasoa, miesten ja naisten välistä tasa-arvoa, kestävästä kasvusta, joka ei edistä rahan arvon alenemista, edistää hyvää kilpailu-
kykyä ja talouden suorituskyvyn korkeaa lähentymistä, ympäristönsuojelun korkeaa tasoa ja ympäristön laadun parantamista, elintason ja elämän laadun nousua sekä taloudellista ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja yhteisvastuullisuutta jäsenvaltioiden välillä.”

- 4 EY 3 artiklan 2 kohdassa määrätään, että kun yhteisö toteuttaa EY 2 artiklassa mainittujen tavoitteiden toteuttamiseksi EY 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua toimintaa, ”yhteisö pyrkii poistamaan eriarvoisuutta miesten ja naisten välillä sekä edistämään miesten ja naisten välistä tasa-arvoa”.

- 5 EY 13 artiklassa määrätään seuraavaa:

”Neuvosto voi tässä sopimuksessa yhteisölle uskotun toimivallan rajoissa yksimielisesti komission ehdotuksesta ja Euroopan parlamenttia kuultuaan toteuttaa tarvittavat toimenpiteet sukupuoleen, rotuun, etniseen alkuperään, uskontoon tai vakaumukseen, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvan syrjinnän torjumiseksi, sanotun kuitenkin rajoittamatta tämän sopimuksen muiden määräysten soveltamista.”

- 6 EY 141 artiklan 1 kohdassa määrätään seuraavaa:

”Jokainen jäsenvaltio huolehtii sen periaatteen noudattamisesta, jonka mukaan miehille ja naisille maksetaan samasta tai samanarvoisesta työstä sama palkka.”

- 7 EY 141 artiklan 3 kohdassa määrätään seuraavaa:

”Neuvosto toteuttaa 251 artiklassa määrättyä menettelyä noudattaen ja talous- ja sosiaalikomiteaa kuultuaan toimenpiteet, joilla varmistetaan miesten ja naisten

tasa-arvoisten mahdollisuuksien ja tasa-arvoisen kohtelun periaatteen soveltaminen työtä ja ammattia koskeissa kysymyksissä, mukaan lukien samasta tai samanarvoisesta työstä maksettavan saman palkan periaate.”

- 8 Direktiivin 76/207/ETY 1 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Tämän direktiivin tarkoituksena on toteuttaa jäsenvaltioissa miesten ja naisten tasa-arvoinen kohtelu mahdollisuuksissa työhön, uralla etenemiseen ja ammatilliseen koulutukseen sekä työoloissa samoin kuin 2 kohdassa tarkoitetulla tavalla sosiaaliturvassa. — — ”

- 9 Direktiivin 76/207/ETY 2 artiklan 1—3 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Tasa-arvoisen kohtelun periaatteella tarkoitetaan jäljempänä, että minkäänlaista sukupuoleen perustuvaa syrjintää ei saa esiintyä välittömästi tai välillisesti etenkin siviilisäädyn tai perheaseman perusteella.

2. Tämän direktiivin estämättä jäsenvaltiot saavat jättää sen soveltamisalan ulkopuolelle sellaisen ammattitoiminnan, ja tarvittaessa siihen johtavan koulutuksen, jossa työntekijän sukupuoli on toiminnan luonteen tai suoritusolosuhteiden kannalta ratkaiseva.

3. Tämän direktiivin estämättä saadaan soveltaa säännöksiä, jotka koskevat naisten suojelua erityisesti raskauden ja synnytyksen perusteella.”

- 10 Direktiivin 76/207/ETY 3 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Tasa-arvoisen kohtelun periaatteen noudattamisella tarkoitetaan, että min-käänlaista sukupuoleen perustuvaa syrjintää ei esiinny niissä ehdoissa, valinta-perusteet mukaan lukien, jotka koskevat mahdollisuuksia työhön tai tehtävään jollakin toiminnan alalla tai jossakin elinkeinossa taikka jollakin ammattihie-rarkian tasolla.”

Kansallinen lainsäädäntö

- 11 Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland -nimisen lain (Saksan liittota-savallan perustuslaki, sellaisena kuin se on julkaistuna BGBl:ssä 2000 I, s. 1755; jäljempänä Grundgesetz) 12 a §:ssä säädetään seuraavaa:

”1. Miehet, jotka ovat täyttäneet 18 vuotta, voidaan velvoittaa palvelemaan asevoimissa, rajavartiolaitoksessa tai väestönsuojelujoukoissa.

4. Jos siviiliterveystenhuollon ja pysyvien sotasairaaloiden siviilitehtäviin ei puolustustilan aikana riitä vapaaehtoisia, näihin tehtäviin voidaan lailla tai lain nojalla määrätä 18—55-vuotiaita naisia. Heitä ei saa missään tapauksessa velvoittaa suorittamaan aseellista palvelusta.”

- 12 Wehrpflichtgesetzin (liittovaltion laki asevelvollisuudesta) 1 §:n, sellaisena kuin tämä laki on 15.12.1995 muutetussa, 1.1.1996 alkaen sovellettavassa muodossaan (BGBl. 1995 I, s. 1756), joka on otsikoitu ”Yleinen asevelvollisuus”, 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Asevelvollisia ovat kaikki 18 vuotta täyttäneet miehet, jotka ovat Grundgesetziissä tarkoitettuja saksalaisia — — .”

- 13 Wehrpflichtgesetzin 3 §:n 1 momentissa säädetään, että ”asevelvollisuus suoritetaan asepalveluksena tai Kriegsdienstverweigerungsgesetzin (28.2.1983 annettu laki asepalvelusta kieltäytymisestä; BGBl. 1983 I, s. 203) 1 §:ssä tarkoitetulla tavalla siviilipalveluksena”.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymys

- 14 Dory on syntynyt 15.6.1982. Saatuaan syyskuussa 1999 kyselylomakkeen, joka lähetetään asevelvollisille ennen lääkärintarkastusta, jossa määritetään heidän

soveltuvuutensa asepalvelukseen, Dory pyysi KSG:ltä vapautusta kutsunnoista ja asevelvollisuuden suorittamisesta. Hakemuksensa tueksi hän esitti, että Wehrpflichtgesetz on yhteisön oikeuden vastainen, ja hän vetosi tältä osin yhteisöjen tuomioistuimen asiassa C-285/98, Kreil, 11.1.2000 antamaan tuomioon (Kok. 2000, s. I-69), jossa yhteisöjen tuomioistuin totesi, että naisia ei saada sulkea kaikkien Saksan puolustusvoimien työpaikkojen ulkopuolelle.

- 15 KSG hylkäsi 3.2.2000 tekemällään päätöksellä tämän hakemuksen ja totesi, että edellä mainitussa asiassa Kreil annettu tuomio koski ainoastaan naisten vapaaehtoista työskentelyä puolustusvoimien palveluksessa eikä se koskenut asevelvollisuutta, josta säättäminen kuuluu edelleen jäsenvaltioiden yksinomaiseen toimivaltaan.

- 16 Dory vaati tämän päätöksen oikaisemista, mutta Wehrbereichsverwaltung hylkäsi oikaisuvaatimuksen. Dory on saattanut asian Verwaltungsgericht Stuttgartiin, jossa hän on esittänyt, että sillä, että naisilla on oikeus päästä sotilasammatteihin asiassa Kreil annetun tuomion mukaisesti mutta heillä ei ole asevelvollisuutta, joka on asetettu ainoastaan miehille, loukataan tasa-arvoisen kohtelun periaatetta ja syrjitään miehiä lainvastaisella tavalla.

- 17 Saksan liitotasavalta on esittänyt pääasian vastapuolena, että minkään EY:n perustamissopimuksen määräyksen nojalla ei voida katsoa, että asevelvollisuus kuuluisi yhteisön oikeuden soveltamisalaan. Asevelvollisuuden organisointi kuuluu kunkin jäsenvaltion toimivaltaan. Pääasiaan ei voida soveltaa EY 3 artiklan 2 kohtaa eikä EY 13 artiklaa, joissa ei sinänsä anneta yhteisölle

toimivaltaa vaan ainoastaan määritetään, miten muissa määräyksissä annettua toimivaltaa käytetään, eikä myöskään EY 141 artiklaa eikä direktiiviä 76/207/ETY, jotka kattavat ainoastaan ansiotyön tekemisen.

- 18 Verwaltungsgericht Stuttgart epäilee, pitävätkö nämä perustelut paikkansa. Viitaten asiassa C-79/99, Schnorbus, 7.12.2000 annettuun tuomioon (Kok. 2000, s. I-10997) se on korostanut ensinnäkin sitä, että asepalveluksen suorittaminen viivästyttää miesten pääsyä työhön ja ammatilliseen koulutukseen ja saattaa näin merkitä direktiivin 76/207/ETY 2 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua sukupuoleen perustuvaa syrjintää. Toiseksi se on katsonut, että tällainen miesten ja naisten erilainen kohtelu voi kuitenkin olla perusteltua siksi, että tällä tavoin naisille annetaan erityinen etu, jolla osittain kompensoidaan heidän työuransa keskeytyminen synnyttämisen ja lasten kasvatuksen vuoksi.
- 19 Tässä tilanteessa Verwaltungsgericht Stuttgart on katsonut olevan tarpeen, että yhteisöjen tuomioistuin täsmentää tätä alaa koskevan yhteisön oikeuden ulottuvuutta. Siksi se on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Kun otetaan huomioon erityisesti — — direktiivin 76/207/ETY 2 artikla, onko se, että Saksassa asevelvollisuus koskee ainoastaan miehiä, ristiriidassa eurooppaoikeuden kanssa?”
- 20 Dory sai 26.9.2001 palvelukseenastumismääräyksen, jonka mukaan hänen oli saavuttava 5.11.2001 palvelusyksikköonsä 1.11.2001 alkavan asepalveluksen suorittamiseksi.

- 21 Dory on 28.9.2001 päivätyillä kirjeillään toimittanut Verwaltungsgericht Stuttgartiin turvaamistoimihakemuksen ja yhteisöjen tuomioistuimeen välitoimihakemuksen, joilla hän pyrkii siihen, että palvelukseenastumismääräyksen täytäntöönpano kiellettäisiin. Verwaltungsgericht Stuttgart on hyväksynyt 19.10.2001 tekemällään päätöksellä kyseisen hakemuksen. Yhteisöjen tuomioistuin on asiassa C-186/01 R, Dory, 24.10.2001 antamassaan määräyksessä (Kok. 2001, s. I-7823) jättänyt kyseisen hakemuksen tutkimatta.

Ennakkoratkaisukysymyksen oikeudellinen arviointi

Yhteisöjen tuomioistuimelle esitetyt huomautukset

- 22 Dory esittää, että työn tekeminen ei ole mahdollista asevelvollisuuden suorittamisaikana ja että asepalveluksen suorittaminen myöhentää työelämään pääsyä. Asevelvollisuus kuuluu siksi direktiivin 76/207/ETY soveltamisalaan, ja sillä syrjitään miehiä tämän direktiivin vastaisesti. Asevelvollisuus on Doryn mukaan joka tapauksessa ristiriidassa sen EY 3 artiklan 2 kohdassa määrätyn yleisen periaatteen kanssa, jolla taataan miesten ja naisten tasa-arvoinen kohtelu.
- 23 Saksan hallitus korostaa ensinnäkin sitä, että asevelvollisuudella on Saksan liittotasavallassa perustavanlaatuinen merkitys. Asevelvollisuudella pyritään luomaan asevoimien ja siviiliväestön välille tiivis yhteys ja näin takaamaan asevoimien demokraattinen avoimuus; asevelvollisuus on väline, jolla edistetään

Saksan sisäistä yhdentymistä ja erityisesti vanhojen ja uusien osavaltioiden nuorten yhteenkuuluvuutta. Puolustustilan aikana ei myöskään olisi saatavutettavissa maanpuolustuksen kannalta riittävää joukkojen vahvuutta, jos tähän ei olisi käytettävissä reserviläisiä, joita saadaan vain asevelvollisten joukosta.

- 24 Toiseksi Saksan hallitus esittää, että asevelvollisuus kuuluu asevoimien organisoimien alaan, joka valtion valtaoikeuksien keskeisenä osana kuuluu yhä jäsenvaltioiden toimivaltaan. Se katsoo, että yhteisöjen tuomioistuin on vahvistanut tämän tulkinnan oikeaksi asiassa C-273/97, Sirdar, 26.10.1999 antamassaan tuomiossa (Kok. 1999, s. I-7403, 15 kohta) ja edellä mainitussa asiassa Kreil antamassaan tuomiossa (tuomion 15 kohta).
- 25 Saksan hallitus esittää edelleen, että vaikka asevelvollisuuden voitaisiin katsoa kuuluvan perustamissopimuksen ja direktiivin 76/207/ETY soveltamisalaan, tällöinkin olisi päädyttävä siihen, että asevelvollisuuden asettaminen vain miehille ei ole ristiriidassa yhteisön oikeuden kanssa. Ensinnäkin EY 3 artiklan 2 kohtaa, jonka mukaan yhteisö pyrkii edistämään miesten ja naisten välistä tasa-arvoa, voidaan Saksan hallituksen mukaan soveltaa ainoastaan sellaisiin erityisiin toimiin, jotka yhteisö toteuttaa muiden toimivaltamääräysten perusteella. Lisäksi EY 13 artiklalla ei ole välitöntä oikeusvaikutusta, ja neuvosto voi toteuttaa tämän artiklan nojalla toimenpiteitä sukupuoleen perustuvan syrjinnän torjumiseksi ainoastaan sen toimivallan rajoissa, joka neuvostolle on uskottu perustamissopimuksessa. Lopuksi Saksan hallituksen mukaan EY 141 artiklalla ja direktiivillä 76/207/ETY säännellään ainoastaan työnantajan ja työntekijän välisiä sopimusperusteisia työ- ja palvelussuhteita, joten niitä ei voida soveltaa yleiseen palvelusvelvollisuuteen, joka asevelvollisuus on varusmiesten kannalta.
- 26 Ranskan hallitus esittää, että asevelvollisuuden suorittamista ei voida rinnastaa palkkatyöhön, minkä vuoksi ensin mainittu ei kuulu EY:n perustamissopimuksen sosiaalialan määräysten eikä direktiivin 76/207/ETY soveltamisalaan. Asevelvollisuudesta säättäminen on maanpuolustukseen liittyvä toimenpide, ja maanpuolustus kuuluu jäsenvaltioiden yksinomaiseen toimivaltaan.

- 27 Suomen hallituksen mukaan puolustuspolitiikkaa koskevat perusratkaisut kuuluvat jäsenvaltioiden toimivaltaan, kuten yhteisöjen tuomioistuimien on todennut edellä mainitussa asiassa Kreil antamassaan tuomiossa, ja siksi yhteisön oikeutta ei sovelleta nyt esillä olevassa asiassa. Suomen hallituksen mukaan joka tapauksessa on katsottava, että asevelvollisuus ei koske sotilasammattiin pääsemisen edellytyksiä eikä siksi kuulu direktiivin 76/207/ETY soveltamisalaan. Se seikka, että asevelvollisuus koskee vain miehiä, ei johda myöskään siihen, että naisten sotilasuralle asetettaisiin esteitä, koska naiset saavat suorittaa asepalveluksen vapaaehtoisesti ja voivat näin päästä samaan asemaan kuin miespuoliset varusmiehet.
- 28 Komissio esittää, että asevelvollisuutta on pidettävä yksipuolisena julkis-oikeudellisena palvelusvelvollisuutena, jota suorittava varusmies ei ole työsuhhteessa työnantajaan. Asevelvollisuus ei siis ole osa työmarkkinoita eikä siksi kuulu yhteisön oikeuden soveltamisalaan. Asevelvollisuudella ei myöskään rajoiteta yhteisön oikeuden ulottuvuutta enempää kuin asevelvollisuuden luonteen vuoksi on tarpeen. Tässä yhteydessä ei näin ollen ole syytä lausua siitä, voidaanko asevelvollisuuden asettaminen pelkästään miehille oikeuttaa direktiivin 76/207/ETY nojalla. Komission mukaan nyt esillä oleva asia poikkeaa olennaisesti yhteisöjen tuomioistuimen jo ratkaisemista asioista. Jäsenvaltiot voivat komission mukaan vedota EU 6 artiklan 3 kohtaan ja EY 5 artiklaan siinä tarkoituksessa, että niiden maanpuolustukseen sen perinteisessä kansallisessa muodossa liittyvää toimivaltaa ei kyseenalaisteta.

Yhteisöjen tuomioistuimen vastaus

- 29 Jotta voitaisiin ratkaista, onko asevelvollisuuden asettaminen ainoastaan miehille sopusoinnussa miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen kanssa, sel-

laisena kuin se on vahvistettu yhteisön oikeudessa, on ensin määritettävä ne edellytykset, joilla yhteisön oikeutta sovelletaan asevoimien organisointiin liittyvään toimintaan.

- 30 Jäsenvaltioiden tällä alalla toteuttamat toimenpiteet eivät jää kokonaisuudessaan yhteisön oikeuden soveltamisalan ulkopuolelle pelkästään siksi, että tällaiset toimenpiteet toteutetaan yleisen turvallisuuden suojaamiseksi tai maanpuolustuksen järjestämiseksi.
- 31 Kuten yhteisöjen tuomioistuin on jo todennut, perustamissopimuksessa määrätään sellaisissa tilanteissa, joissa yleinen turvallisuus voi vaarantua, sovellettavista poikkeuksista ainoastaan EY 30, EY 39, EY 46, EY 58, EY 64, EY 296 ja EY 297 artiklassa, jotka koskevat tarkasti rajattuja poikkeustilanteita. Niistä ei voida johtaa perustamissopimukseen luonnostaan kuuluvaa yleistä varausta, jolla suljettaisiin yhteisön oikeuden soveltamisalan ulkopuolelle kaikki yleisen turvallisuuden vuoksi toteutettavat toimenpiteet. Tällaisen varauksen tunnustaminen perustamissopimuksen määräysten erityisedellytyksistä riippumatta voisi vaarantaa yhteisön oikeuden sitovuuden ja yhdenmukaisen soveltamisen (ks. vastaavasti asia 222/84, Johnston, tuomio 15.5.1986, Kok. 1986, s. 1651, Kok. Ep. VIII, s. 621, 26 kohta, em. asia Sirdar, tuomion 16 kohta ja em. asia Kreil, tuomion 16 kohta).
- 32 Edellisessä tuomion kohdassa mainittujen perustamissopimuksen artiklojen mukaiseen yleisen turvallisuuden käsitteeseen kuuluvat kuitenkin sekä jäsenvaltion sisäinen turvallisuus, josta oli kyse edellä mainitussa asiassa Johnston, että jäsenvaltion ulkoinen turvallisuus, josta oli kyse edellä mainitussa asiassa Sirdar (ks. vastaavasti asia C-367/89, Richardt ja Les Accessoires Scientifiques, tuomio

4.10.1991, Kok. 1991, s. I-4621, Kok. Ep. XI, s. I-433, 22 kohta; asia C-83/94, Leifer ym., tuomio 17.10.1995, Kok. 1995, s. I-3231, 26 kohta; em. asia Sirdar, tuomion 17 kohta ja em. asia Kreil, tuomion 17 kohta).

- 33 Lisäksi tietyt perustamissopimuksessa määrätty poikkeukset koskevat ainoastaan henkilöiden, tavaroiden, pääomien ja palvelujen vapaata liikkuvuutta eivätkä perustamissopimuksen sosiaalisia määräyksiä, joihin miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaate kuuluu. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan tämä periaate on yleisesti sovellettava ja direktiiviä 76/207/ETY sovelletaan julkisen sektorin työ- ja palvelussuhteisiin (ks. vastaavasti asia 248/83, komissio v. Saksa, tuomio 21.5.1985, Kok. 1985, s. 1459, 16 kohta; asia C-1/95, Gerster, tuomio 2.10.1997, Kok. 1997, s. I-5253, 18 kohta; em. asia Sirdar, tuomion 18 kohta ja em. asia Kreil, tuomion 18 kohta).
- 34 Yhteisöjen tuomioistuin on siis katsonut, että direktiivi 76/207/ETY on sovellettavissa asevoimissa tarjolla oleviin työ- ja palvelussuhteisiin pääsemiseen ja että yhteisöjen tuomioistuimen on näin ollen selvitettävä, onko kansallisten viranomaisten niille kuuluvan harkintavallan puitteissa toteuttamien toimenpiteiden tosiasiallisena tavoitteena yleisen turvallisuuden suojaaminen ja ovatko toimenpiteet tarpeellisia tämän tavoitteen saavuttamiseksi ja siihen soveltuvia (ks. em. asia Sirdar, tuomion 28 kohta ja em. asia Kreil, tuomion 25 kohta).
- 35 Jäsenvaltioiden asevoimiensa organisointia koskevat päätökset eivät tosin voi kokonaisuudessaan jäädä yhteisön oikeuden soveltamisalan ulkopuolelle, varsinkin kun kyse on miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen noudattamisesta työ- ja palvelussuhteiden osalta ja erityisesti sotilasammatteihin pääsyn osalta. Tästä ei kuitenkaan seuraa, että yhteisön oikeudessa säänneltäisiin niitä valintoja, joita jäsenvaltiot tekevät asevoimien organisoinnin suhteen ja joiden tarkoituksena on niiden alueen tai olennaisten etujen puolustaminen.

- 36 Jäsenvaltioiden, joiden on päätettävä asianmukaisista toimenpiteistä sisäisen ja ulkoisen turvallisuutensa suojaamiseksi, asiana on nimittäin tehdä asevoimiensa organisointia koskevat päätökset, kuten yhteisöjen tuomioistuin on todennut edellä mainituissa asioissa Sirdar (tuomion 15 kohta) ja Kreil (tuomion 15 kohta).
- 37 Saksan hallitus on esittänyt, että asevelvollisuudella on suuri merkitys sekä poliittisesti että asevoimien organisoinnin kannalta. Saksan hallitus on esittänyt kirjallisissa huomautuksissaan ja asian suullisessa käsittelyssä, että asevelvollisuuden avulla voidaan lisätä asevoimien demokraattista avoimuutta, voimistaa kansalaisten yhteenkuuluvuutta, tiivistää asevoimien ja siviiliväestön välistä yhteyttä sekä mobilisoida riittävä joukkojen määrä puolustustilanteessa.
- 38 Tällaisena Grundgesetziin kirjattuna valintana on siis se, että asetetaan velvollisuus toimia kyseisen valtion alueen turvallisuuden suojaamiseksi, ja tämä velvollisuus on asetettu siitä riippumatta, että useissa tilanteissa tästä velvollisuudesta aiheutuu haittoja nuorten pääsyle työmarkkinoille. Tämä valinta on siis asetettu etusijalle suhteessa niihin poliittisiin tavoitteisiin, jotka koskevat nuorten pääsyä ammattiin.
- 39 Se, että Saksan liittotasavallassa on päätetty toteuttaa maanpuolustus osittain asevelvollisuuden avulla, on asevoimien organisointiin liittyvä valinta, johon ei siis sovelleta yhteisön oikeutta.
- 40 On totta, että asevelvollisuuden asettaminen ainoastaan miehille viivästyttää tavallisesti asianomaisten henkilöiden ammatillisen uran kehitystä, vaikka ase-

velvollisuutta suorittaessaan jotkut varusmiehet saavatkin lisäkoulutusta tai pääsevät asepalveluksen kautta myöhemmin sotilasuralle.

- 41 Varusmiesten ammatillisen uran viivästyminen on kuitenkin väistämätön seuraus siitä valinnasta, jonka jäsenvaltio on tehnyt asevoimien organisoinnin osalta, eikä se merkitse sitä, että tämä valinta kuuluisi yhteisön oikeuden soveltamisalaan. Jäsenvaltioille kuuluvaa toimivaltaa loukattaisiin, jos siitä, että asevelvollisuudesta aiheutuu työhön pääsyn kannalta epäsuotuisia seurauksia, seuraisi, että asianomaisen jäsenvaltion olisi ulotettava asevelvollisuus koskemaan myös naisia ja kohdistettava näin myös naisiin samat epäsuotuisat seuraukset työhön pääsyn osalta taikka että jäsenvaltion olisi poistettava asevelvollisuus.
- 42 Kaikki edellä esitetty huomioon ottaen ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava, että yhteisön oikeus ei ole esteenä sille, että asevelvollisuus koskee ainoastaan miehiä.

Oikeudenkäyntikulut

- 43 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Saksan, Ranskan ja Suomen hallituksille ja komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on ratkaissut Verwaltungsgericht Stuttgartin 4.4.2001 tekemällään päätöksellä esittämän kysymyksen seuraavasti:

Yhteisön oikeus ei ole esteenä sille, että asevelvollisuus koskee ainoastaan miehiä.

Rodríguez Iglesias

Puissochet

Wathelet

Schintgen

Timmermans

Gulmann

Edward

Jann

Skouris

Macken

Colneric

von Bahr

Cunha Rodrigues

Julistettiin Luxemburgissa 11 päivänä maaliskuuta 2003.

R. Grass

G. C. Rodríguez Iglesias

kirjaaja

presidentti